

dovršil leta 1913. v Gorici. Nekrolog priobčimo prihodnjič.

Zvestemu tovarišu in prijatelju, junaškemu slovenskemu učitelju ostani vekovito spomin v naših dušah!

TRETJI ZBOR.

Grom zabliska, strela vdari,
Svet v požar izpremeni,
vojni hrup zagospodari,
domovina krvavi.
Vse strmé se pogleduje:
kdo bo tu junaštva vzor?
Pa se kmalu odlikuje
Avstrijski tretji zbor.

Kamor pride tam udari,
da sovraga v beg spodi,
zmago, red povsod ustvari,
naša vojska zaslovi.
Svet osupljen pozveduje:
Kdo je la poguma vzor?
Pa kot blisk se vest razsuje:
To je tretji vojni zbor.

Rus v Karpate se zajedel,
strah nas vse je spreletel,
zbor naš zmagati je vedel,
zopet vse nazaj mu vzel.
Vse radostno je razvneto,
rešen svet karpatskih gor,
vse slavi to delo sveto
in junaški tretji zbor.

Nov sovražnik, Lah ogabni
v nas besneti je začel,
Tretji zbor naš nepozabni
ga junaško je prijel:
Spretno mu vravnava ude,
v goste k njemu gre na dvor,
seka mu tam rane hude
naš železni tretji zbor.

Na Gorico oslabljeno
izdajalec se zagnal,
Tretji zbor bo že pošteno
še od tam slovo mu dal.
Laška strela razbesnela
naš oskrnjala bo dvor?
da bo zemlja mir imela,
poskrbel bo tretji zbor.

Štajerc, Kranjc, Primorec — bratje
v zboru tem junaškem so,
in Koroške vrli svatje
z njimi v njem se družijo.
Avstrijo, domovje pravno,
sreče naše mili dvor,
Habsburžanov krono slavno
varuje naš tretji zbor.

Ko nevihte groza mine,
bojni grom se pomiri,
na junaštva vojne čine
pa spomin naj zažari.
Naj doni od Tridentina
pa do mej karpatskih gor:
Ta vse vojske je vrlina
naš slovenski tretji zbor!

Josip Čonč.

POZDRAV S FRONTE.

Slovenski učitelji poročajo s fronte s tovariškimi pozdravi z dne 23. pret. mes., da so zdravi in srečno prebili ta 7. italijanski napad na Kraški planoti. Obadi so bili strašni in gosti, pa naši junaki so kot pečine stali na kraški skali. — Kadetni aspiranti-naredniki Franc Kranjc, nadučitelj od Sv. Barbare v Sl. gor., Konrad Mešovšek, učitelj v Zg. Hočah, Mat. Perger, učitelj pri Sv. Juriju v Sl. gor. — Vsem tem junaškim svojim tovarišem vračamo pozdrave, želeč jim, naj jim ostane zvesta sreča junaška do zmagoslavnega povratka!

Pokojni Koderman pa je tudi neumorno deloval zunaj šole, »ne le, kar vele, leta mu stane«; bil je eno dobo župan v Frankolovem in istotam tudi občinski tajnik 23 let. Komur je znano župansko poslovanje, lahko ume njegov veliki trud, zakaj občinski tajnik je vendarle vedno duša vsega županstva. Jako mnogo se je tudi trudil za povzdigo kmetijstva, kar nam izpričuje dejstvo, da je dobil od c. kr. kmetijske družbe za Štajersko v Gradcu srebrno kolajno na predlog takrat nemške kmetijske podružnice v Celju.

Veselo je pokojnika, da je za svoje vsestransko delovanje dobil vsaj nekaj priznanja na merodajnih mestih. Cesar mu je podelil srebrni zaslužni križec s krono, občina Frankolovo ga je imenovala za častnega občana, dobil je še kolajno za 40letno zvesto službovanje.

Kako je bil pokojni Koderman priljubljen, je pokazal v sedanjih razmerah sijajni pogreb dne 19. septembra t. l., ki so se ga udeležili mnogi učitelji, znanci in prijatelji iz Gornjega Grada, Celja, Bočne, Šmartnega, Nove Stifte, Šoštanj,

VAŽNE DOLOČBE ZA INVALIDNE PODČASTNIKE IN VOJAKE.

Vojno ministrstvo je izdalo odlok, s katerim nalaga poklicanim činiteljem, da natančno poučijo vse podčastnike, ki so postali v vojni invalidni, o vseh njihovih pravicah. Tako so n. pr. mnogi podčastniki mnenja, da kot invalidi ne morejo ostati v vojaški službi in da nimajo pravice do certifikata za nameščenje v civilni službi. Temu pa ni tako, in vse prizadete podčastnike je pozvati, da čimprej vložijo prošnjo za certifikat. — Drugi odlok vojnega ministrstva se tiče invalidnega moštva. Zvedelo se je namreč, da se nekateri invalidni vojaki odpuščajo brez dopolnilnega zdravljenja in izšolanja, češ, da so sami izjavili, da jih njihova poškodba ne bo ovirala in izvrševanju njihovega civilnega poklica ali v delu. Vojno ministrstvo pa določa, da se noben invalid pod nobenim pogojem ne sme odpustiti brez dopolnilnega zdravljenja in izšolanja, če je le zdravnik mnenja, da bi se dalo invalidovo stanje s poslednjim zdravljenjem izboljšati. Šele potem je izvesti superarbitracijo.

V. VOJNO POSOJILLO.

Peto vojno posojilo bo razpisano na Ogrskem v prvi polovici novembra, in sicer najbrž pod istimi pogoji kakor četrto. Nekako istočasno postane vprašanje novega vojnega posojila tudi pri nas aktualno. — Wolffov urad javlja: Po sedanjih natančnejših podatkih podpisovalnic in posredovalnic se je iznos petega vojnega posojila zvišal na 10.651.720.000 mark. V tej vsoti pa podpis na bojišču in prekomorski podpis še niso popolnoma všteti, tako da je pričakovati še nadaljnega prirastka.

IZOBRAZBA UČITELJEV ZA REZERVNE ČASTNIKE.

Doslej so bili izključeni od izobrazbe za rezervne častnike učitelji, ki so bili glasom § 32. brambnega zakona iz leta 1889, oziroma § 82. brambnega zakona iz leta 1912 dodeljeni nadomestni rezervi; potem učitelji ki so bili po dokončani službeni dolžnosti, prebivši jo kot nadomestni rezervisti v vojski ali domobranstvu, prestavljeni v črno vojsko; končno učitelji, ki jim je bila priznana ugodnost enoletne prostovoljske pravice šele potem, ko so kot nadomestni rezervisti užili prvo vojaško izobrazbo. — Kakor sedaj razglajajo od avtoritetne strani, se morajo zgoraj imenovani učitelji — in sicer za sedaj oni iz rojstnih letnikov 1865 do vključno 1882 — kolikor so izvenslužbeno za častnike sposobni, na svojo prošnjo privzeti k izobrazbi za rezervne častnike. Vendar morajo, ako se potegajo za izobrazbo rezervnih častnikov, prej prositi za odsodbo ugodnosti po § 32. brambnega zakona iz leta 1889, oziroma § 82. brambnega zakona iz leta 1912 in za priznanje po § 21:2 brambnega zakona iz leta 1912. — O tem odločujejo pri osebah, ki so v vojski na bojnem polju, predpostavljani poveljniki čet, pri osebah pa, ki so v zaledju, poveljniki nadomestnih čet — s pogojem, ako bi bili prosilci lahko dokazali znanstveno usposobljenost za enoletnega prostovoljca najpozneje do 1. oktobra onega leta, ko so bili v njem potrjeni. Tistim, ki so prestavljeni v črno vojsko, je pod istimi pogoji od istih strani priznati pravico noše znakov enoletnih prostovoljcev. Tisti, ki so bile zaradi njih izdane te določbe, ostanejo načeloma pri tistem delu oborožene moči, v katero temeljno stanje sedaj spadajo. V kolikor bi se pa posamezne osebe sedaj izjemoma nahajale pri konje-

Letuša in drugod. Mnogobrojni venci, ki jih je nosila šolska mladina iz Bočne, so mu bili položeni v zadnji pozdrav.

Pred šolskim poslopjem se je poslovil od pokojnega tovariša Ivan Kelc, predsednik Gornjegrajskega uč. društva in nadučitelj v Novi Stifci, v cerkvi gospod župnik Gregor Potokar, ob odprtem grobu pa njegov nekdanji sosedni tovariš Fr. Brinar, nadučitelj v Gotovljah. V gniljavih besedah so se govorniki spominjali Kodermana kot učitelja, očeta in narodnega delavca. Za njim ne žalujejo samo njegova hčerka gospa Josipina Bizjakova, nadučiteljeva soproga v Bočni, in njegov sin dr. Karel Koderman, odvetnik v Mariboru, za njim žalujejo tudi njegovi tovariši, ki so poznali preljubnega kolego, vsi njegovi prijatelji in znanci, zlasti Bočani, ki so visoko spoštovali čestitljivega, veselega in prijaznega starčka. Ohranimo vrlega tovariša, neumornega delavca z jeklenim značajem v najhvaležnejšem spominu. Spavaj, dragi tovariš, po trudopolnem delu sladki sen! K.

nici, topničarstvu ali trenskih četah, bodo ob priznanju ugodnosti enoletnih prostovoljcev, oziroma noše znakov enoletnega prostovoljca premeščeni k pristojnemu infanterijskemu (domobranskemu) polku. Tisti, ki se nahajajo v vojski na bojnem polju, in tisti, ki so zaposleni v zaledju izven nadomestnih čet, dobe ukaz, da se zglase na pristojnih nadomestnih poveljstvih. Izobrazbo teh oseb za rezervne častnike v službi na fronti, v etapah in pisanicah pa ureja posebna določba.

DOLŽNOSTI DUHOVŠČINE PO VOJNI.

Dne 30. septembra je bil na vseučilišču v Budimpešti vstoličen novi rektor, profesor bogoslovja Mihály. Ta je v svojem nastopnem govoru obširno razpravljal o dolžnostih duhovništva po vojni. Poudarjal je, da je treba v vojni preloiti kri nadomestiti potom izpopolnjenega varstva otrok. V tem oziru bo moralo duhovništvo poučevati prebivalstvo kakor tudi glede jetike in nalezljivih bolezni. Dolžnost vsakega duhovnika je, da vzame, če le količkaj more, k sebi kakega invalida ali kako siroto. To je brez-pogojna dolžnost duhovnikov na Ogrskem, ki se jim dobro godi. Rektor je dalje opozarjal na potrebe, delati z reorganizacijo gospodarskega življenja v namen, da se produkcija pomnoži.

AVSTRIJA NA MIROVNEM KONGRESU?

»Berliner Tageblatt« piše: V predavanju Fridrika Naumanna je ta rekel med drugim: »V bodoči mirovni kongres ne smemo vstopiti, ne da bi bili prej pogodbeno zavezani z Avstro-Ogrsko, sicer se ponovi, kar sta obe državi leta 1815. sebi v škodo doživeli na dunajskem kongresu. Skupaj s svojim zaveznikom smo nosili najtežje, skupaj z njim hočemo tudi živeti.« K temu pripominja »Berliner Tageblatt«: Ponovili smo to opazko, ki so jo poslušalci z velikim odobravanjem sprejeli, — pa si je nočemo kratkoma prisvojiti.

LLOYD GEORGE O DOBI VOJNE.

Neki ameriški časnikar je vprašal Lloyd Georgeja, tega najgenialnejšega sedaj živečih angleških državnikov, koliko časa bo po njegov sodbi še trajala vojna. Lloyd George je odgovoril: Angleškega naroda zdaj ne zanima čas in ne gleda na koledar; le uspeh je nekaj vreden, ne gre za čas, da se le doseže smoter. Dvajset let je potrebovala Anglija, da je premagala Napoleona; v prvih petnajstih letih je doživela le poraze za porazi. Da bomo zmagali v tej vojni, pač ne bomo potrebovali dvajset let, a čas je postranska stvar. Zmagali bomo in to pravim ter se ne obotavljam priznati, da smo zdaj komaj pričeli zmagovati.

DELO SLOVENSKEGA UČITELJSTVA ZA »RDEČI KRIŽ« IN DRUGE VOJNOPOMOŽNE SVRHE.

Dvorazrednica na Ubeljskem pri Postojni v letu 1915 nabrala 43 K 50 vin., v tekočem letu pa 17 K 02 vin., skupaj 60 K 52 vin.; Tonica Kračmanova v St. Lenartu pri Laškem trgu za september 2 K; Minka Bartljeva v Semiču s poukom petja 170 K; vodstvo ljudske šole Celje-okolica 11 K; šolsko vodstvo v Nemški loki 24 K; Dnevi darovanja: učiteljice in učenke v Trzinu 1325 K; učiteljstvo in šolska mladina v Postojni in v okoliških vaseh 2637 K; učenci III. mestne deške ljudske šole v Ljubljani 66 K; skupaj 4295 K 52 vin.

V zadnji štev. izkazanih	202.277 K 13 v.
Danes izkazanih	4.295 » 52 »
Doslej nabranih	206.572 K 65 v

IV. VOJNO POSOJILLO.

Dvorazrednica na Ubeljskem pri Postojni je podpisala 700 K IV. vojnega posojila.

V 20. štev. izkazanih	2.362.038 K — v.
Danes izkazanih	700 » — »
Skupaj IV. voj. posojilo	2.362.738 K — v.

DENARNI USPEH DELA SLOVENSKEGA UČITELJSTVA V DOBI VOJNE DO DANES.

Za »Rdeč križ« itd.	206.572 K 65 v.
III. vojno posojilo	278.748 » 69 »
IV. vojno posojilo	2.362.738 » — »
Srednje šole	33.004 » 06 »
Končna vsota	2.881.063 K 40 v.

Vojna in prebivalstvo.

Dunajski vseučiliški profesor Taudler je imel na seji društva zdravnikov jako zanimivo predavanje, ki ga je priobčila »Wiener klinische Wochenschrift«, in ki bo gotovo zanimalo tudi naše čitatelje.

Mislilo se je, ali vsaj mnogi so mislili tako, da bo po tej vojni mnogo bolje, ker bo manj ljudi, več dela in več zaslužka. Profesor Taudler pa je pobijal te nazore in je dokazoval škodo v biološkem (življenjskem) pogledu.

Vojna je izbira hujega. Zmanjšuje prebivalstvo, ovira njegovo premoženje in slabša človeški material. Sedanja vojna se razlikuje od prejšnjih po udeleževanju prebivalstva na vojevanju. Pa ne semo po večjem številu, ampak tudi po sedanjem načinu vojevanja (z ozirom na izpremembo področja) postaja sedaj vojna ljudska. Zato prihaja tudi vpliv vojne na prebivalstvo vedno večji. Vojna ne uničuje in ne oškoduje samo tistih slojev prebivalstva, ki je za razvoj najpotrebnejše, namreč ljudi med 20 in 25 letom, ampak tudi najkrepkejše, ker po prebiranju ostajajo le nesposobni doma. Od zdravih ljudi en del pada, drugi postaja neusposobljen ali oboli, dočim se ohranjajo le slabši.

Škoda, ki jo povzročuje vojna, je dvostrana. Zmanjšuje število ljudi in slabša njih kakovost. V Avstriji (brez Ogrske) je utegnilo v polnih dvanajstih mesecih pasti 300.000 ljudi, to bi bilo torej štirikrat toliko, kolikor jih je v mirni dobi umrlo v tem času. Ali to število je povečano po umiranju civilnega prebivalstva. K temu prihaja znatno povečana umrljivost otrok in upadek rojstev. Na Dunaju je znašalo število živorojenih 1915 leta 29.257 (1912 pa 40.000), umrlih 30.347 (1912 pa 31.800). Dočim v letu 1912 število rojstev nadkriljuje slučaje smrti za 8200, pa je bilo leta 1915 število rojstev le za 1090 večje. In tako ni samo število sedaj živečih ljudi manjše, marveč bo vedno manjše tudi v bodočih generacijah. Ako je sedaj v Avstriji kakih 5 in pol milijona ljudi porajalo letno 950.000 otrok, jih bo sedaj porajalo le 60.000. Na ta način se za bodočo generacijo upadek na ljudeh, sposobnih za ploditev, povišuje za pol milijona.

To je najmanjše število, ker k padlim treba dodati še tiste, ki so zaradi spolnih bolezni postali nesposobni za ploditev. — Število spolno bolnih postaja med vojno vedno večje. Bati se je sifilistične epidemije. Tako bo morala tudi naslednja generacija trpeti zaradi posledic vojne. Obremenjena bo s sifiliso, to strašno boleznijo, o kateri vemo, kake posledice donša. K temu prihajajo še druge škode, ki izhajajo iz izpremembe načina življenja. — Veliko število uničenih eksistenc bo videti šele po vojni. Specifični način vojevanja je tako otežil dobavljanje najenostavnejših živilskih sredstev, da je ob daljšem trajanju vojne pomanjkanje hrane neizogibno. Tudi povišana uporaba alkohola in tobaka navaja vojaka k njihovi uživanju in doprinese tem večjo škodo, ker ju bodo po vojni kupovali na račun mnogih drugih nujnejših potrebščin.

Vojaško sanitetstvo je bilo prisiljeno, da je celo vrsto šol izpremenilo v bolnišnice. To bo donajša zapuščeno otroke in prostitutice tem bolj, ker je oče moral na bojišče, dočim se mati zaradi opravič ne more posvečati vzgoji otrok. Tako bo več momentov skupno delovalo in bi oškodovalo in slabilo prebivalstvo. Tudi invalidi, ki bi mogli mnogo pripomoči k množenju prebivalstva, bodo »socialno diskvalificirani« in tako izključeni od življenja.

Kaj nam je torej storiti? Izguba na ljudeh se more nadomestiti samo z rojstvi in manjšanjem umiranja, ali splošno se opaža, da danes število prebivalstva v Evropi stoji na isti meri. Ta vojna dokazuje obenem, kako nepotrebno je triletno izobraževanje vojakov. Da se zmanjša umiranje, bo treba misliti tudi na nezakonite otroke. Ali so morda vsi zakonski otroci zakoniti? V Avstriji se rodi vsako leto do 12.000 nezakonskih otrok, ki jih treba vzdrževati. Ako v tej državi življenje ni privatna stvar, potem ne sme biti tudi zdravje. Zato so pri pobijanju spolnih bolezni potrebne prisilne odredbe. Za delo manj sposobne moči treba uporabljati za tako delo, ki ga morejo izvrševati, a ne da bodo odvisne od milosti, ki se hitro izčrpajo. Treba skrbeti čim bolj, da ne bo hudobnih ljudi. Milijarde, ki se trošijo za alkohol in tobak, slabšajo plemena, a potem nas stanejo zopet novih milijard.

Razvoj ljudstva ne sme obstati samo v tem, da nas bo čim več, ampak treba,

da bomo bolj dovršenejši in boljši. Ne gre samo za individualno pomoč, ampak bolj za socialne odredbe.

Tandler je zaključil svoje predavanje tako-le: Zavedajte se velike odgovornosti, ki jo bomo imeli vsi, da prebijemo!

Stipe Ferluga.

Letos je stopil v pokoj naš Stipe. Po sedemindesetih letih neumornega dela je zaključil to plodono dobo svojega življenja.

Tovariš Stipe Ferluga je tako tipična osebnost med tržaškimi slovenskimi učiteljstvom, da ni samo čin hvaležne dolžnosti, če se ga na tem mestu spominjamo ob dnevu, ko zaključuje v glavnem delo svojega življenja, temveč storimo to tudi, ker se bo moral pri njem pomuditi vsakdo, ki bo kdaj pisal zgodovino tržaškega slovenskega učiteljstva. Zato naj mi to Stipe ne zameri, če ga danes »primem« bolj od zgodovinske strani, nego da bi mu stresal koš cenih fraz, kakor jih je slišati v raznih slavnostnih napitnicah.

Če se malce ozremo nazaj v življenje in bitje slovenskega učiteljstva tržaške občine, razlikujemo brez težave troje dob, ki točno opredeljujejo mišljenje teh trpinov napredka, in sicer:

a) Učiteljstvo koncordatske dobe — deloma duhovniškega stanu — z ono vzgojo in onim mišljenjem, kakor ju je pač širok domovine povsod kazalo. Zastopnika izmed učit. stanu, ki bi se bil pospel nad tovariši, ta doba v tržaški okolici nima.

b) Učiteljstvo prehodne dobe, povsem laično, imenovano v prvič leta 1868. potem mestnega magistrata. Bilo je še večinoma učiteljstvo starega kroja, izšlo iz tedanjih preparandij. S par častnimi izjemami je bilo to učiteljstvo narodno indiferentno, deloma se je pa le kaj rado uklanjalo vladajoči laško-liberalni stranki ter postalo celo protinacionalno. Učiteljstvo te dobe ima v svojem dobrem jedru poleg prerano umrlega J. Čenčurja svojega odličnega zastopnika v osebi pok. šol. ravnatelja Antona Valentiča. In tu naj takoj omenim pomemben slučaj, da sta A. Valentič in St. Ferluga službovala na eni in isti šoli (na Opčinah) skupno celih 25 let.

c) Učiteljstvo prepovedne dobe nastopa v osemdesetih letih. Vzgojeno je v modernem učiteljsku (večidel v Kopru), stoji tedaj pedagoško višje in je povsem narodno. Zaradi slednje lastnosti prihaja često v borbo z vladajočo laško »liberalno« stranko na magistratu. Tipični prasprenant in duševni voditelj tega učiteljstva je bil naš Stipe Ferluga.

Dostavljam, da se je do danes trž. slov. učiteljstvo po številu lepo razmnožilo, ter da so viadale med mlajšimi razne »struje«, ki se — deloma zaradi svetovnih dogodkov — niso še izkristalizirale. Ta najnovejša doba bojev za načela s krepko poudarjenim socialnim momentom na eni strani se pričena v l. 1914. Soditi o tem gibanju tedaj nikakor še ne moremo.

Stipe Ferluga razprezentira tedaj s svojo osebo in osebnostjo, s svojimi boji in svojim trpljenjem, s svojim delovanjem v sebi zaključeno, celotno dobo v razvoju tržaškega slov. učiteljstva, ki se je ravno za njegovih časov zavedlo svojega človeškega in stanovskega dostojanstva, svojih dolžnosti do naroda in do stanovskih tovarišev izven tržaških mej. Kakor sem že omenil, smo imeli tudi v prehodni naši dobi odličnih takih tovarišev, ali bili so v manjšini, in manjkalo jim je one bojevitosti. Ravno zaradi tega je bil boj prihranjen St. Ferlugi in njegovim sodobnikom. Ferluga je imel tudi vse tipične duševne in telesne lastnosti prepoveditelja. V prvi vrsti je bil izboren govornik. Govoril je nešteto krat in o raznih prilikah. Posejal je močan, krasen glas, ki ga je znal umerjeno stopnjevati, modulirati. Odkritosrečno pravil, kar je vseskozi bil, je tudi občutil v globini srca to, kar so usta govorila. In to mu je drhteči glas često izdajal. Sam ganjen, je često ganil. Kakor vsi govorniki njegove dobe, je tudi on pričeval bolj s silo glasu, negoli z ostro logiko besede. Danes se stavljajo s strani kritičnega poslušalstva seveda večje zahteve glede globine misli in na blestečo duhovnost go-

vornika. In vendar je tudi v tem pogledu tov. Ferluga često sam sebe prekosil. V spominu mi je njegov govor o priliki prve okrajne konference slov. učiteljstva na Tržaškem. Vršila se je dne 14. junija l. 1904. pod predsedstvom prof. I. Nekermana. Tedaj je St. Ferluga govoril o sporazumu med šolo in domom in izvajal, da dvigne ta sporazum v prvi vrsti ugled, ki ga učitelj uživa, a za učiteljev ugled ima skrbeti tudi šolska oblastnija, t. j. mestni magistrat. In temu bodi glavna naloga, da štiti značaje med učiteljstvom tr da ne neguje »kreatur«. »Dosedaj«, je rekel tedaj Ferluga, »je bil marsikdo izmed nas občutno kaznovan od sl. šolske oblasti (magistrata) le na podlagi izpovedbe ovaduha grduha. Druge stvari zvona se ni zdelo vredno jemati v poštev. Tako postopanje škoduje našemu ugledu. Slavna krajina, ki je obenem okrajna šol. oblastnija, naj pokaže vrata vsem ovaduhom, recte špionom, ki izkušajo blatiti učitelje, in to vedno le iz sebičnih namenov ali pa iz sovraštva in animoznosti do onih učiteljev, ki visoko dvigajo zastavo svete resnice in pravice in ki jim je na srcu ugled učiteljskega stanu!«

Ali čemu vse te besede ponavljati, ki so tedaj tako rešilno vplivale na duše nas mlajših tovarišev v dvorani! Smelo trdim, da tako samozavestno, tako moško, tako drzno ni še nikdar slovenski učitelj govoril na okr. uč. konferenci, kakor takrat naš Stipe Ferluga. Kdor ga je tedaj čul, je vedel za vedno, kakšnega tovariša ima v Ferlugi. In če mi danes tov. Stipe piše — »če so se našemu učiteljstvu vremena nekoliko zjasnila, moram tiči v tem tudi nekaj malo moje za slave in to — me veseli« — potem moram dostaviti, da naš Ferluga svoje delo še vse premalo ceni. Trž. dnevnik »Edinost« je Ferlugov govor svojčas ocenil res po zaslugi, ponatisnil ga je kasneje tudi v celoti. Ferluga pa je moral zaradi njega zopet enkrat na magistrat »ad audiendum verbum«. Takrat se mu ni zgodilo nič hudega, ker smo imeli novega šol. asesorja dr. P. Rozzo — ta, ki je bil sicer pravičen mož in logiki dostopen, česar o njegovem predniku dr. Slocoviču ravno ne moremo trditi.

Govoril je čestokrat tov. Ferluga v vezani in nevezani besedi pozdravne in slavnostne govore, nagrobnic in pozneje političke govore kot kandidat za mestni svet, govoril je v našem učit. društvu, pri »Zavezinih« zborovanjih, v trž. »Narodnem domu«, v tržaškem mestnem svetu, ali za noben govor mu tovariši nismo toli hvaležni, negoli za omenjeni govor na naši prvi okr. učit. konferenci.

Bil je Stipe Ferluga navdušen ljubitelj glasbe, zlasti petja. Tudi to je, neizogiben bi skoro dejal, znak vseh prepovediteljev. V njegovi dobi so v trž. okolici procvitala slov. pevka društva, krog katerih se je jela buditi narodna zavest. V zgodovini okoliških pevskih društev je igral St. Ferluga tudi svojo vlogo. Predvsem je bil pevovalja openskega pevkega društva »Zvon«, kar so mu na magistratu svojčas — očitali, ko se je pogajal za voditeljsko mesto openske šole. Bil je pa Ferluga tudi pesnik za silo ter je svojim pesnim pridodal primerne napreve, tako da so jih potem peli v tržaški okolici. Ponovno si je s sličnimi skladbami pridobil od posebnega, v to nalašč ustanovljenega komiteja nagrade. Njegove pesemce so bile ljubke, vseskozi dostojne in rade so se »prijele«. Resnejšo njegovo skladbo »Doli v kraju« je zapelo »Slov. pevsko društvo« o priliki koncerta, prirejenega v Barkovljah na čast »Zaveze slov. učit. društev«. Tržaškemu učit. društvu je poklonil društveno himno.

Po vnanosti je bil Stipe Ferluga lep mož po obrazu in telesu; visok in močan. In še danes, ko so mu že osiveli lasje, ni izgubil prožnosti svojih kretenj, in še se mu ni upognil ponosni tilnik, kolikor udarcev od sovražne in tudi »prijateljske« strani je udi padlo nanj.

To bi bili vnanji znaki. Kar se notranjih lastnosti tiče — kolikor pač morem jaz soditi po sicer dolgoletnem znanju — bi dejal: Kremenita močnatost, zdržena z brezmejno srčno dobroto — evo, to je bil in je naš Stipe Ferluga! Idealen v pravem pomenu besede, skozi in skozi čist kakor kristal, dovopen sicer v tovariški družbi, ali z onim najvinnim, nedolžnim dovtipom. Nikoli dvoumen, Neupogljiv v boju za pravico, vendar velik v nemem prenašanju bolesti: Tožil je redko in nerad;

dobra doza resignacije mu je bila pridodana. A vkljub vsem grenkostim je obljubilo njegovo srce v eni veliki ljubezni svojo dečo, svojo družino, svoje učence, svoje sosede, svoje tovariše, svoj narod, človeštvo vse stvarstvo! To je bil St. Ferluga — značaj, ki se ne rodi tako kmalo v drugo. Brez hinavstva, brez zavisti, brez malenkostnega samoljubja; ves, od pet do glave zlit kakor iz ene same zmesi; enoten značaj, ki si ga takoj pogodil, ko si mu zrl v odkritosrečno oko, ko si mu stisnil pošteno roko.

Rodil se je S. Ferluga dne 12. decembra 1859. na Greti poleg Trsta. Od tod njegova šifra »Gretarski«, s katero se je podpisoval često pod svoje proizvode. Do 10. starostnega leta ni užival šolskega pouka. Užival je le »sladkosti« kovaškega in krojaškega učenca. Z desetim letom pride v Rojan v ljudsko šolo. Tu izvrši dva razreda. Dva nadaljna razreda konča v ital. ljudski šoli v mestni širotnišnici. Eno leto dovrši na ital. realki v Trstu. Iz druge realke gre na učit. pripravnico na Proseku. Odtod vstopi na učiteljsko v Kopru, kjer maturira leta 1879. Istega leta 3. novembra nastopi službo učitelja pri tržaškem magistratu, in sicer na Opčinah, kjer je ostal do svoje vpokojitve celih 37 let. Pač redek slučaj. Izpit usposobljenosti položi leta 1882. A leta 1904. (1. septembra) postane voditelj openske šole, ko je šel v pokoj njegov dotodanji vodja Anton Valentič. To bi bile date iz njegovega življenja in službovanja. Letos po preteku zakonito predpisanih 37 službenih letih je bil vpokojen na lastno prošnjo s 1. septembrom.

(Konec).

Ferdo pl. Kleinmayr.

Srednješolske vesti.

Tečaj goriške slovenske gimnazije v Trstu. Na tečajih goriške slovenske gimnazije v Trstu se je pričel pouk. Poučujejo naslednji profesorji: voditelj profesor Ipavec, katehet Tabaj, profesor Mastnak, profesor Povšič, profesor dr. Pirjevec, profesor dr. Lovrenčič, profesor dr. Mišchitz. Prvi trije razredi so popolni, višji razredi tvorijo zaposlovalni tečaj. Dijaki se še vedno oglašajo. Zato je sedanja organizacija pouka le provizorična. Zunanji dijaki dobivajo hrano v vojni kuhinji.

Davei darovanja. Nabiranje prispevkov in pa priglasov za pristop k avstr. društvu za vojaške vdove in sirote je imelo na c. kr. l. državni gimnaziji v Ljubljani odličan uspeh. Na polje se je nabralo 2590 K 48 vin., priglasilo se je pa k društvu 44 oseb s 709 K, od katerih je bilo 24 K tudi že vplačanih. Skupni uspeh znaša torej 3299 K 40 vin.

Za suplente na c. kr. državni realki v Ljubljani so tudi za tekoče šolsko leto nastavljeni dosednji supletenti Oskar Gruszecki, dr. Ivan Hussl in Sikst Demonte.

Dijaška kuhinja v Kranju je izdala te dni svoje tiskano poročilo o svojem delovanju v l. 1915/16. Dohodki so znašali 5019 K 95 v, izdatki pa 6605 K, koncem leta je imelo društvo torej 1595 K 5 v primanjkljaja, ki ga je pokrili odbor iz obresti 57.189 kron in 10 v znašajoče glavnice. Dijaška kuhinja je dajala hrano začetkom leta 43, koncem leta pa 32 dijakom, in sicer brezplačno, ostalim pa za male mesečne prispevke 2 do 10 K. Večina podpirancev je iz kranjskega okraja. Iz tega okraja naj bi se tudi predvsem oglašilo čim več podpornikov te koristne institucije.

Iz srednješolske službe. Za suplente so nastavljeni tudi v tekočem šolskem letu dosednji supletenti: Na l. državni gimnaziji v Ljubljani: Fran Bradač, Pavel Lokovšek, Andrej Prebil, Alojzij Sodnik in Martin Volovšek; na II. državni gimnaziji v Ljubljani: Ivan Mazovec in Ivan Škrli; na državni gimnaziji z nemškimi učnim jezikom v Ljubljani: Arnold Grate, dr. Bruno Stettinger in Gottfried Wagneder; na državni gimnaziji v Kranju: Josip Koletič in Peter Prosen; na državni realki v Idriji: Josip Kremenšek, Ludvik Mlakar in dr. Andrej Snoj. — Za suplenta na idrijsko realko pride v tekočem šolskem letu Anton Debeljak, bivši suplent na goriški realki. — C. kr. nančno ministrstvo je imenovalo dosedanje suplente na c. kr. samostojnih nemško - slovenskih gimnazijskih zavodih v Celju Matijo Herica, Martina Beramniča in Franca Mravljaka za provizorične gimnazijske učitelje. Vsi ostanejo začasno na svojem mestu. — Profesor Bogumil Remec, bivši ravnatelj slovenske trgovske šole v Ljubljani, je začetkom šolskega leta odšel na gimnazijo v Novo mesto. — Za suplenta na c. kr. učiteljsku v Ljubljani je nastavljen tudi za tekoče šolsko leto glavni učitelj Ivan Vesnjak. — Ravnatelj l. držav-

ne gimnazije v Ljubljani dr. Lovro Požar je nastopil daljši dopust. Vodstvo zavoda je prevzel začasno profesor Novak. Zavod šteje danes 600 javnih učencev in 55 privatistinj; učiteljski zbor šteje 22 članov.

Iz naše organizacije. Skupne zadeve.

Slovenska šolska Matica. Publikacije S. S. M. za l. 1915 bodo ta mesec dotiskane. Zaradi vojnih razmer (pomankanje stavcev) se je tisk zakasnil. Pa tudi vsi p. n. poverjeniki še niso storili prevzete dolžnosti. Poverjeniki nekaterih okrajev so na bojnem polju. V takih slučajih naj priskoči okrajno učiteljsko društvo na pomoč in pobere letnino (4 krome). Do danes še iz naslednjih poverjeniških okrajev mislo prejel za leto 1915 letnine: Kranjsko: Črnomelj, Kamnik, Kranj, Krško, Ljubljanska okolica, Cerkljica - Logate - Lož, Idrija, Vipava. — Štajersko: Marenberg, Sočani, — Goriško: Goriška okolica, Komen, Sezana, Bovec, Kobarid. — Istria: Koper, Kastav, Kvarnerski otoki, Pazin. — Trst: deške in deklishe šole.

Za poverjenike, ki so mobilizirani, naj pobere letnino njih voditelji, ali njih namestniki v službi, ali kdorkoli. Sme se pa poslati letnina tudi kar naravnost Slovenski šolski Matici v Ljubljano.

Štajersko.

Vljudo prosim ponatisa nastopnih vrst v prih. štev. »Učit. Tovariša«. Ad št. 412/16.

Za »Učit. vojni podporni sklad« je podpisanec med tuk. učiteljstvom nabranih K 11.— vpsal na konto »Učiteljskega društva za Celjski okraj« potom »Učit. zadruge« po čeku dne 5. VII. t. l.

Toliko v pojasnilo tozadevne notice v »Učit. Tov.« z dne 6. oktobra t. l., zadevajoče okraj Celje okol.

Vodstvo okoliške deške ljudske šole v Celju, dne 9. oktobra 1916. — Armin Gradišnik, šol. vod.

Kranjske vesti.

—r— Dajte nam kruha! Učiteljske draginjske doklade je zvišal gorenjeavstrijski deželni odbor. Te doklade znašajo zdaj letno: Za oženjene učiteljske osebe s tremi ali več nepreskrbljenimi otroki 400 kron, za one oženjene učiteljske osebe, ki so brez otrok ali z dvoje nepreskrbljenimi otroki 300 kron, za neoznjene, stalne 200 kron, za neoznjene začasne 140 kron in za učiteljice ročnih del 80 K. — Ker je kranjsko učiteljstvo v vsej monarhiji najslabše plačano, naj bi blagovolitudi naš deželni odbor zvišati svojemu učiteljstvu draginjske doklade z ozirom na sedanjo, vedno rastočo draginjo in naj bi se usmilili tudi v pokojenega učiteljstva. Saj so že nekatere občine na Kranjskem dovolile celo redarijem po 20 kron draginjske doklade mesečno, oziroma 240 kron letno.

Odlikovana profesorja. Kakor poroča naredbeni list štajerskega deželnega šolskega sveta, sta bila s Signum laudis odlikovana rez. poročnika Karel Tribnik in Josip Pirnat, oba profesorja na mariborski višji gimnaziji.

—r— S seje deželnega odbora kranjskega dne 14. septembra 1916. Glede na začetek šolskega leta in na tesni gnotni položaj ljudskošolskega in meščanskega učiteljstva se sklene: Vojne draginjske podpore, ki so se nameravale izplačati šele 1. novembra t. l., se izplačajo izjemoma že 1. oktobra 1916, in sicer v istem obsegu in isti izmeri, kakor se je dovolilo z dnem 1. julija t. l. Vpošteti so vsi ljudskošolski in meščanski učitelji in učiteljice.

—r— S seje c. kr. mestnega šolskega sveta. O redni seji c. kr. mestnega šolskega sveta ljubljanskega, ki se je vršila v torek, dne 12. septembra 1916, nam je došlo sledeče poročilo: Potem, ko otvori predsednik sejo in proglasi njeno sklepčnost, oglašajo zapisnikar kurencije iz predsedstva in pove, kako so bile rešene, kar se vzame na znanje. Odobri se zapisnik zadnje seje. Priznajo se petletnice, in sicer: učitelju Adolfu Sadarju četrti, učitelju Avgustu Pircu šesti, nadučitelju Antonu Likozarju šesti, učiteljici Mariji Novakovi drugi, učiteljici Mariji Mehletovi tretji, ravnatelju in nadzorniku Lavtizarju četrti. Na znanje se vzame poročilo o počitniškem pripravljalnem tečaju za srednje šole, ki se je vršil v dobi od 21. av-

¹ Nagovarjal s m svoj čas starost to. A. Valentiča, da bi napisal vzgojnim spominke iz svojega življenja. Prišel je res spisovati, a bela žena mu je pred časom odtegnila pero iz roke. Pis.